

Pseudohistòria, mètode científic i el tinent Columbo

Autor: Francesc Robusté
Data de publicació: 29-11-2022

Conferència inaugural del 21è Simposi sobre la Història Censurada de Catalunya, pronunciada el divendres 18 de novembre del 2022 a la Sala Municipal d'Arenys de Munt.

Pseudohistòria

El 3 d'octubre de 2022, en Sebastià Giralt va penjar en un grup de facebook sobre la Corona d'Aragó una traducció al català de la definició de «pseudohistòria» de la Viquipèdia en anglès. Segons ell, "l'explicació encaixa com un guant amb pseudohistòries defensades per alguns membres de l'Institut de Nova Història, com qualsevol que no estigui encegat pel fanatisme pot veure fàcilment". Va la definició i la seva traducció (Giralt, 2022):

«Pseudohistòria és una forma pseudoacadèmica que pretén distorsionar o tergiversar la història, sovint fent servir mètodes semblants als utilitzats en la recerca històrica acadèmica. Encara que la pseudohistòria té moltes formes, els estudiosos han identificat molts trets que solen ser comuns en les obres pseudohistòriques. N'és un exemple el fet que l'ús de la pseudohistòria està gairebé sempre motivat per una intencionalitat política, religiosa o personal contemporània. La pseudohistòria també fa sovint afirmacions sensacionals o planteja una gran mentida sobre fets històrics que requeririen una revisió injustificada de la història.
Una característica comuna de la pseudohistòria és una premissa subjacent que hi ha una conspiració entre els estudiosos per promoure l'anomenada "línia històrica dominant" ("història oficial", com en diuen alguns) per damunt de la història "veritable", una afirmació corroborada habitualment per elaborades teories de la conspiració. Les obres de pseudohistòria sovint apunten exclusivament a fonts poc fiables per donar suport a la tesi que es promou i ignorar fonts vàlides que la contradiuen».

Li vaig contestar que tots els adjectius i matisacions sectàries que es fan servir en la "definició" ("fonts vàlides, fonts poc fiables, pretén tergiversar la història, intencionalitat política, planteja una gran mentida, revisió injustificada, etc.") i el barrejar aspectes històrics susceptibles de qüestionament per incongruències o directament falsedats amb altres

inqüestionables, desqualificaven la seva reflexió (la seva i la de qui va escriure la definició a la Viquipèdia).

Em pregunto per què s'aplica la paraula "pseudo" a la història per denigrar o menystenir algunes recerques o afirmacions. Mai no l'apliquem a altres àmbits de la ciència o la tècnica: les coses estan bé o malament, són hipòtesis o fets contrastats o són meres elucubracions o desideràtums... Són teories que suporten totes les possibles "falsacions" (proves en fals) o bé són versions que no poden explicar falsacions o fets trobats incompatibles (llavors, el "mètode científic" recomana rebutjar la hipòtesi o teoria i definir-ne una altra que pugui encabir la nova troballa).

Si un "algorisme diu" alguna cosa absurda, no li prestem cap atenció (i podem pensar internament: "llegeix un llibre de Matemàtiques o Física!" o "pensa una mica, que no fa mal!")... encara que ho digui la "intel·ligència artificial". És clar que no tot a la vida és blanc o negre, ni és Matemàtiques o Física, especialment quan es tracten temes socials, econòmics, psicològics, de sentiments o gustos.

La religió, el patriotisme o l'autodefinició sexual no hi entenen gaire de principis científics o àdhuc de lògica. És difícil "convèncer" amb arguments a algú que creu en una religió que es "converteixi" a altra fins que aquesta persona no s'autoconvenç a si mateixa o és forçada (per evitar mals majors que poden suposar perdre la vida) per missioners colonitzadors o Estats de dret poc inclusius i poc democràtics.

Ja sabem que la història l'han escrita els vencedors i que cada país defensarà el seu honor, la seva grandesa, les seves gestes, la seva versió dels fets. Ho veiem ara a la guerra de Rússia contra Ucraïna; ho hem vist a les guerres promogudes pels EUA a l'Orient Mitjà des de la crisi del petroli de 1973-74, o a les justificacions dels canvis de l'estatus quo entre Israel i Palestina. Però, en el cas de la història medieval catalana, no es pot parlar de matisacions o de "versions" simplement.

En Lluís Botinas (2016) qualifica aquesta tergiversació i usurpació de la nostra història (forjadora de la història d'Hispània, creadora d'un imperi mediterrani al segle XIII, "descobridora" d'Amèrica a finals del segle XV), ser víctimes de guerres, i l'espoli econòmic, històric i cultural com "genocidi català". Cada cop hi ha més evidències que la veritable Pseudohistòria és la d'Hispània (el concepte d'"Espanya" és de fa només un segle i mig, des del rei Amadeu I de Savoia, 1871-73).

La història de Catalunya pràcticament no existeix a partir del segle XVI: vam passar de ser grans guerrers i el melic del món conegut, a ser un zero a l'esquerra; de tenir grans escriptors i poetes, a estar muts; de ser grans navegants i descobrir el nou món (que caldria denominar Colòmbia en comptes d'Amèrica) a no saber nedar; de tenir relacions internacionals i d'establir codis internacionals com el Consolat de Mar de 1262, a no sortir de casa nostra...

Però, abans de revisar algunes incongruències de la història (no vull dir-li Pseudohistòria per no burxar des de l'inici i per no cometre el mateix pecat que fan qualificant de "pseudohistòria" les troballes de l'Institut de Nova Història per devaluar-les), he de parlar del mètode científic. Formularem una teoria o hipòtesi que segurament no podrem provar mai al 100%, però que ens farà obrir els ulls i llegir les incongruències dels llibres de la història oficial amb certa precaució.

Jo em dedico al transport, la logística i la mobilitat. La mobilitat urbana és un camp molt obert, on hi treballen molts professionals. Alguns són experts en algunes coses del sistema (el vehicle, la infraestructura, les comunicacions, la plataforma i aplicació de mobilitat; d'altres no són experts: simplement "reciten" consignes o obvietats), però descuiden altres coses igualment importants (aspectes econòmics, socials, de comportament, de cicle de vida, etc.). He de qualificar a molts professionals que es dediquen a la mobilitat de pseudo-experts?

El 2013, Volkswagen va "desembarcar" a Barcelona amb molts enginyers mecànics alemanys; estaven preparant muntar la xarxa CarNeta la Universitat Politècnica de Catalunya per a la promoció del cotxe. Ens van presentar la "solució de Volkswagen als problemes de mobilitat de Barcelona", el VW City Hub (sempre és agosarat anar a un lloc desconegut i predicar els Deu Manaments de la Mobilitat com un profeta; jo no m'atreveixo a pontificar quan vaig a fer conferències internacionals: la prudència i la paciència són mares de la ciència).

El VW City Hub era un aparcament gran i modern en altura per a vehicles elèctrics; com que per a carregar les bateries es necessita temps, de l'aparcament (era xulo: amb metacrilat transparent, llums de neó a la nit) van anar afegint restaurants, botigues, supermercat i cinemes. Del simple aparcament van passar al centre comercial. Jo no em podia creure que molta gent, aparentment intel·ligent (segurament eren bons en la fabricació de cotxes, però no tenien visió global o transversal de la mobilitat urbana), plantegessin una idea tant poc innovadora. Els vaig preguntar quan valia aquest gran "City hub" (tant gran com una illa de l'Eixample) i van dir que 300 milions d'euros.

Llavors se'm va dibuixar una rialla una mica cruel que qualificava la seva idea d'inútil (a banda de poc innovadora): amb un 1% d'aquell pressupost, es podien posar endolls als aparcaments dels centres comercials ja existents. No calia ni la idea, ni molt menys la inversió de 300 milions d'euros per al City Hub. A partir d'aquella intervenció meva, Volkswagen va "enterrar" el seu City Hub i ja no se n'ha sentit a parlar més (de fet, sospito que va esborrar les seves referències a internet).

No acostumo a criticar les administracions responsables de diversos aspectes de la mobilitat, però quan algun error clama al cel, se m'escapa una piulada com ara fa un any en una "operació tornada" un diumenge de tardor i el Servei Català del Trànsit va obrir un carril contra-sentit a l'AP-7 en direcció Barcelona uns 10 km aigües amunt de l'antic peatge de La Roca (això és correcte) i el van endollar al tronc de l'AP-7 just ABANS d'on hi havia les barreres del peatge, creant 10km de cues.

El principi científic és que no convé augmentar la capacitat (augmentant el flux de vehicles) de forma intermitent per després restringir-la creant un coll d'ampolla a una secció crítica (on hi havia el peatge de La Roca i que no es va desmantellar fins molts mesos després de l'acabament de la concessió d'Abertis el 31 d'agost del 2021). O s'endolla DESPRÉS d'aquella secció crítica (ja per si, un coll d'ampolla) o millor no posar el carril contra-sentit.

Com hem de qualificar aquestes badades en l'aplicació d'una perspectiva holística de sistema? Volkswagen o el SCT fan Pseudo-Mobilitat? Jo crec que simplement tenen bones intencions, però els manca veritables experts en mobilitat urbana. Però no cal ni insultar ni menystenir amb qualificatius pejoratius.

Permeteu-me una broma per fer la lectura de l'article més amena. Corre per internet una descripció "oficial" d'un baix relleu de terracota, del període Babilònic Antic (1830 a 1531 a.C.). La interpretació oficial dels arqueòlegs de la figura és: ??Un home salva una dona que està caient cap endavant en el riu Tigris, subjectant-la pels malucs i el cabell". M'estalvio comentaris i apreciacions personals: que cadascú interpreti la figura com li plagui... Però això podria ser un símil entre la descripció o història oficial feta pels experts i interpretacions pròpies (segurament errònies) o pseudo-història dels qui "no ho veiem clar".

Baix relleu de terracota al riu Tigris (1830 a 1531 a.C.).

Mètode científic

La Viquipèdia (2022) defineix el mètode científic com un conjunt de tècniques utilitzades per investigar fenòmens, adquirir nous coneixements, o corregir i integrar coneixements previs. Un mètode d'investigació s'ha de basar en la recol·lecció d'evidència empírica, observable i mesurable, emprant els principis del raonament lògic.

La principal característica que distingeix el mètode científic d'altres mètodes d'adquisició de coneixement és que els científics tracten de deixar que la realitat parli per si mateixa, i que recolzi una teoria quan se'n confirmen les prediccions i la desafiï quan les seves prediccions resultin ser falses.

El mètode científic procura ser una oposició a afirmacions de dogma polític o religiós, apel·lacions a la tradició, les creences comunes o al sentit comú vist que estan lligades al judici de valors i no constitueixen un camí planer per apropar-se al fet real.

La investigació científica té la intenció de ser tan objectiva com sigui possible per tal de minimitzar qualsevol biaix. Hi ha dos pilars bàsics del mètode científic: la reproductivitat (la capacitat de repetir un determinat experiment en qualsevol lloc i per qualsevol persona) i la falsabilitat (tota proposició científica o teoria ha de ser susceptible de ser falsada o provada en fals).

El mètode científic no aporta certesa del 100%. Però quina certesa tenim al 100%? Que ens morirem algun dia i que el sol sortirà demà de bon matí i poca cosa més (i això del sol, d'aquí milions d'anys potser ja no serà així). L'existència no es pot provar. René Descartes només es va equivocar en el seu darrer salt al buit "cogito ergo sum". També Sant Tomàs fa salts al buit de lògica en les seves Cinc Vies per a provar l'existència de Déu.

Una teoria sempre està subjecta a verificació. Si es trobés alguna dada o experiment que anés contra alguna hipòtesi

fonamental de la teoria, convindria rebutjar-la o modificar-la creant una nova teoria. Ara, una teoria que te molts anys d'història, que ha estat provada i falsada per molts científics de tot el món, no serà mai 100% certa, però diguéssim que la probabilitat que sigui falsa és menyspreable.

Veurem un exemple de fa un decenni sobre unes mesures que van resultar ser errònies que torpedinaven un pilar fonamental de la Teoria de la Relativitat. Per sort, es va poder demostrar que les mesures eren errònies i continua vigent la hipòtesi que la velocitat de la llum és una constant insuperable a l'Univers. Però si la comunitat científica hagués corroborat que les mesures fossin correctes, no se'ns hauria de caure cap anell per a rebutjar aquella hipòtesi i formular-ne una de nova, d'acord amb les noves mesures i incongruències.

Finalment, el mètode científic es basa en la difusió de les hipòtesis, metodologia emprada, dades i resultats per a fomentar l'intercanvi de coneixement i el filtratge per part de la comunitat científica internacional. Les publicacions normalment són revisades de forma anònima per parells (un mínim de dos experts, normalment amb el grau de doctors).

Hem de reconèixer que aquesta difusió (que possibilita la contrastació i revisió per altres experts i científics) és moderna, de fa mig segle. Jo vaig tenir professors de Matemàtiques (Càlcul Infinitesimal) que encara compartien una filosofia medieval pròpia dels convents: "l'important és saber més que publicar". Una filosofia de vida potser més madura i zen, però que dificulta l'aplicació del mètode científic (de vegades s'assimilava a la publicació excessiva com ostentació o supèrbia, un pecat capital).

De fet, jo he vist evolucionar les tesis doctorals a Espanya de tesis enciclopèdiques que habitualment acabaven en un llibre (el nou doctor ho sabia tot, però no havia aportat res nou), a tesis de recerca amb uns quants articles científics cadascun amb alguna contribució a nivell internacional (l'extrem d'aquesta tendència és la tesi doctoral com compendi d'articles, i en el meu camp he arribat a comptar tesis doctorals que han publicat fins a 15 articles científics).

Com s'aplica el mètode científic a la història? No és una aplicació "normal", car no es poden reproduir "experiments" ni fer "observacions" de coses del passat. El mètode del Carboni-14 (14C) permet la datació, amb un error de decennis d'anys, d'objectes antics entre cinc segles i 40.000 anys d'antiguitat: pot servir per coses molt antigues, però, malauradament, no té aplicabilitat per a la història dels darrers cinc segles ni per a distingir (per raó del seu error) entre un document original i un altre copiat (i alterat) coetani (amb pocs anys). Aquí el paper dels filòlegs i grafòlegs és fonamental.

Però també en història, quan es demostra que una cosa no ha estat possible o directament és falsa, cal formular una hipòtesi que expliqui aquesta disfuncionalitat trobada... La nova hipòtesi no és mai una veritat al 100%, ja s'ha dit (llevat que es trobin altres evidències com la versió en català del Tirant Lo Blanc), és una teoria que es mantindrà fins que no es trobin noves evidències que demostrin que no "funciona"...

En Manel Capdevila em va explicar el cas que va presentar el físic valencià Alex Sendra (2007) quan va investigar un eclipsi total de sol que es va produir el 29 de juliol de 1478. Un cas de com el mètode científic refuta uns fets escrits que formen part de la història oficial o d'un text literari, i deixa la porta oberta a formular altres teories, en aquest cas sobre la ubicació dels fets.

Imaginem un historiador que manté que l'acció de la Celestina té lloc a Sevilla i troba en el text de la Celestina, on Sempronio parla d'un gran eclipsi de sol el 29 de juliol de 1478 "entre las doce y la una del mediodía y fue el mayor eclipse de sol que jamás fue visto". Un historiador poc científic (l'hauríem de dir pseudohistoriador?) s'empassa el que diu el text sense qüestionar res i va repetint-ho en els seus escrits i als seus deixebles. Si tots els historiadors fan el mateix, entre ells es revisaran les publicacions i creuran (i ens faran creure) que estan aplicant el "mètode científic".

Franja on va ser visible l'eclipsi de sol del 29 de juliol de 1478 (NASA).

Un científic (o un historiador que apliqui el mètode científic de debò) com l'Alex Sendra (2007), té la curiositat de comprovar si aquell eclipsi de sol es va poder veure des de Sevilla. Va a la Nasa i troba que aquell eclipsi total no fou visible des de Sevilla. Llavors, el mètode científic diu que l'escrit conté algun error o falsedat... i, com que l'eclipsi de sol no és fals, el que és fals n'és la ubicació. O el narrador no sabia a quina ciutat vivia (poc probable), o l'eclipsi total que descriu no es va poder veure des de la ciutat on era (llavors, per què ens enganya?) o ens indica una pista d'intencionalitat volent "amagar" la ubicació real dels fets (València; de fet, no sabem la ubicació real, només sabem

que ha de ser sobre la franja de territori que va poder veure l'eclipsi total de sol).

Aquest eclipsi total de sol de 1478 també ha estat emprat per Daniel Ibànyez (2017) per a qüestionar la ubicació de Joana la Boja (que es veu que no estava tant boja) tancada a Tordesillas (que tampoc hagués pogut visualitzar l'eclipsi total de sol).

Això no és pseudohistòria: és aplicar el mètode científic. És el que haurien d'haver fet els historiadors en tot moment. El que és pseudohistòria és fer-nos combregar amb rodes de molí, canviant les ubicacions reals per "repartir" els fets clau per la geografia espanyola i per desvincular els indrets reals de la corona d'Aragó.

Explicaré una altra anècdota personal d'aplicació del mètode científic a partir de l'astrologia. Hi ha una persona que no vol dir mai l'any que va néixer. Sabem el dia del mes d'abril, però no l'any. Intuïm que l'any ha de ser de la dècada dels 1960's, però no en sabem l'any exacte ni la persona interessada ens ho dirà. Podríem buscar la seva partida de naixement o mirar el seu DNI, però la nostra curiositat no arriba tant lluny. Un dia, de forma involuntària, ens va donar una pista: "Jo vaig néixer en Divendres Sant". Ja ha begut oli.

Atès que Divendres Sant cau tradicionalment en lluna plena, que aquell dia d'abril fos Divendres Sant passava un cop cada decenni. En aquest cas, va passar el 1963 (la dècada dels 1970's seria massa jove, i la dècada dels 1950's seria massa gran). El dia del seu aniversari del 2019 vaig penjar al meu mur de facebook un missatge críptic i anònim: "1, 2, 3, 4, 56". Des de llavors, vam perdre l'amistat. Hi ha gent que no sap encaixar una brometa ni sap madurar ni envellir amb dignitat. Però ens serveix d'exemple d'aplicació del mètode científic.

El 2011 el CERN (Organització Europea per a la Recerca Nuclear) va fer públic que havia trobat neutrins que es bellugaven lleugerament més ràpids que la llum. Això invalidava una constant clau de la Teoria de la Relativitat d'Albert Einstein que diu que la llum ostenta la velocitat màxima en el univers (uns 300.000 km/segon). La Teoria de la Relativitat, per molt que hagi estat formulada per un geni, continua sent una teoria. No és la "veritat".

Recordem que Albert Einstein va rebre el Premi Nobel de Física pel descobriment de l'efecte fotoelèctric, no per les Teories de la Relativitat (especial o restringida i general). Aquestes teories eren massa "trencadores" i han estat sota observació un segle. Ara, si mesurem de forma fefaent algun fenomen que atempti contra algun pilar de la Teoria de la Relativitat, aquesta quedarà invalidada i l'haurem de corregir o bé formular una nova teoria. Aquest és el mètode científic.

Sense ser físic, ja vaig intuir per la magnitud de la diferència (60 nanosegons) que podria ser degut a algun (petit) error de mesura. Efectivament, al cap de poc, el mateix CERN va ser l'escarni i rialla del món científic perquè van admetre que hi havia un endoll que feia mal contacte. Naturalment, el cap de l'equip que havia fet aquell "descobriment" fals, va ser destituït.

Se'l va destituir no per no saber connectar bé l'endoll (això pot passar a les millors famílies), sinó per no haver aplicat el mètode científic. En comptes de dir-se a si mateix "això no pot ser; estem fent alguna cosa malament", la supèrbia i egolatria li van fer prendre dreceres a la recerca de la fama. I aquesta ambició va ser la seva perdició.

Ja hem dit que el mètode científic aplicat a la història és una mica particular (capat), ja que no podem mesurar, comprovar ni repetir experiments. Però construir un castell de cartes a partir de fonaments no comprovats (simplement perquè "estaven escrits") i llavors aplicar la part del mètode científic que fa referència a la difusió (publicacions siguin com llibres o siguin com articles) i a la revisió anònima entre pars (pars que hauran begut de les mateixes fonts no qüestionades), no és ciència sinó pseudociència aplicada a la història.

Sí que és cert que convindria publicar articles, ben estructurats, documentats i argumentats en les revistes científiques d'història. Publicant mica a mica cada una de les troballes sòlides i concretes que fan qüestionar la història oficial. Segurament, aquests articles crearan polèmica i seran revisats per molts experts. Com els articles científics que plantegen un canvi de paradigma de la ciència i comencen pel mot "rèquiem".

Fa quasi tres decennis Carlos Daganzo (1995), de la Universitat de Califòrnia, a Berkeley (el meu director de tesi doctoral), va publicar un rèquiem pels models continus del trànsit. Explicant-ho planerament, feia decennis que es feia servir una analogia hidràulica per al trànsit de vehicles, però també feia temps que s'havien detectat i publicat paradoxes que no tenen sentit, en el cas de l'aigua, com sortir més tard de casa i arribar a la destinació abans que un altre vehicle.

El que no té sentit en una carretera d'un únic carril (canonada d'aigua), sí que és possible en una xarxa de cues a

nivell urbà o metropolità. El seu “rèquiem” tirava per terra totes les fórmules que s’havien fet servir al trànsit en molts decennis, i va proposar una nova teoria de “transmissió de cel·les” que, en comptes de conservar trajectòries, conserven cues.

Naturalment, aquests “rèquiems” són analitzats per molts experts, perquè canvien teories. Es comproven tots els detalls, totes les mesures, amb els seus errors de mesurament, tota la metodologia i el raonament. No és que tots els científics i enginyers de trànsit del darrer segle fossin ximples, ni tampoc que tot el que s’ha fet en trànsit estigui malament. Simplement, que hi havia una teoria que generava paradoxes que no encaixaven. Quan no hi ha congestió l’analogia hidràulica és correcta. Quan hi ha congestió de trànsit (entorns urbans i metropolitans), cal fer servir la nova teoria de la transmissió de cel·les. Però continuem amb la història...

Incongruències i la Santa Inquisició: “con la Iglesia hemos topado”

Vaig estudiar als Salesians d’Horta als anys 1970’s i recordo algunes coses que ens van dir a classe (naturalment, sense insinuar res estrany, simplement una “anomalia” o incongruència), que ja em van sobtar llavors:

Desconeixement de la història d’En Colom: que si Gènova, que si jueu, que no sabem on vivia, ara és a Sevilla, l'enterren a Valladolid, arriba a Barcelona de casualitat, ve a Barcelona pels camins, un cop ha tornat a Palos de Huelva. Vaig pensar que tot això (l’anonimat) era estrany per a una família amb tanta riquesa i fama... i que arribar a Barcelona per terra des de Huelva, després de creuar dos cop l’oceà atlàntic i abandonar el teu vaixell, també era estrany per a un almirall.
El manuscrit del “Quijote” no s’ha trobat mai.
La productivitat increïble de Lope de Vega (i el Manel Capdevila diu que dedicava molt de temps a altres “flors i violes”): d’on va treure el temps per escriure milers d’obres?.
El Siglo de Oro literari castellà sorgit de forma sobtada, que coincideix amb el silenci de la fructífera productivitat literària catalana.

Ara en sé moltes més incongruències o falsedats, de la història oficial referent a Catalunya, però no és aquest el lloc de llistar-les: faria l’article massa llarg, desvirtuaria la reflexió i no és aquest el motiu principal de l’article. Simplement formularem una teoria o hipòtesi.

Molt recentment, Carme Mayans (2022) esmenta que han trobat la primera prova de la tornada de Joan Cristòfol Colom després del seu primer viatge a Amèrica: una carta original que dirigeix el rei Joan II de Portugal al rei Ferran II d’Aragó, comunicant l’arribada d’En Colom al port de Lisboa. La periodista es pregunta per què En Colom va arribar a Lisboa i conclou que mai no ho sabrem... Segurament, però aquí tens una explicació raonable: En Colom torna de nord a sud aprofitant els vents alisis i creua la costa de Portugal i fa parada a Lisboa per descansar i agafar provisions, però també per tots els vincles familiars i d’amistats portuguesos (recordem que la primera dona d’En Colom era portuguesa. La incongruència d’aquesta primera carta descrivint el retorn d’En Colom no és que s’aturés a Lisboa, sinó que aquesta sigui l’ÚNICA i PRIMERA prova de la tornada d’En Colom (i que l’original s’hagi descobert fa molt poc). A mi em sembla rar i atípic, llevat que es vulguin amagar o censurar coses.

Aquest gener del 2022 vaig visitar il Cenacolo (Sant Sopar) d’En Lleonard, pintat al convent dominic de Santa Maria delle Grazie a Milà. Guarda vuit misteris sacrílegs que haguessin pogut acusar En Lleonard d’heretge. No és aquí el moment de comentar-los, i menys de dir que el que està insinuant En Lleonard és la “veritat”.

Il Cenacolo de Lleonard, convent de Santa Maria delleGrazie a Milà.

Però, podem meditar: per què algú famós i savi es juga que la Inquisició el mati per heretge (faig spoiler d’un d’aquests misteris: Lleonard va pintar Sara, la suposada filla de Jesús i Maria Magdalena, però la va esborrar), si no està convençut que aquests “misteris” són reals? Per què ens va deixar aquestes “pistes” o missatges subliminals?

Per què Galileu renuncia formalment a dir que la Terra es mou al voltant del Sol davant la Inquisició, malgrat que va salvar la seva dignitat científica in extremis amb aquell famós “Epur si muove!”?

Les respostes a les darreres preguntes d'En Lleonard i Galileu són la mateixa: perquè la Santa Inquisició et pot matar!

La Santa Inquisició o Sant Ofici es va establir amb la missió de vetllar per la integritat dels costums i la puresa de la fe cristiana i de combatre i castigar les heretgies (les idees que l'Església considerava falses). La primera Inquisició s'estableix a Llenguadoc el 1184 per a lluitar contra els càtars. A Espanya, la introdueix Ferran el Catòlic el 1478 amb la finalitat de combatre els jueus i depenia directament de la Corona. Va ser l'única institució comuna d'Aragó i Castella i va durar fins el 1834. Fins i tot la Viquipèdia remarca (sense donar detalls escabrosos) que "el primer període va destacar pel seu rigor i virulència".

Imaginem que Ferran II s'hagués portat la Santa Inquisició castellana com la seva "guàrdia pretoriana" a Barcelona (escamat per la Guerra Civil Catalana, 1462-72, que ell va viure i patir d'adolescent) i aquesta Inquisició hagués anat fent d'assumptes religiosos a assumptes no d'Estat sinó de la Casa Reial, i mica a mica hagués escorat la comunicació oficial i la cultural cap al castellà.

En la descoberta d'Amèrica es dóna un cop de mà girant la truita (d'iniciativa comercial catalana a conquesta i colonització castellana) i fent per edicte que l'ensenyament i la comunicació oficial amb Amèrica sigui en castellà a partir de 1550. La capital en la presa de decisions de la Casa Reial passa de Barcelona a València i amb Felip II passa a Madrid i aquí ja s'ha perpetrat el canvi. Ja no calen subtileses.

Per a justificar "el gir de la truita" cal que la història medieval d'Hispània que s'havia forjat des de la confederació catalana-aragonesa, passi a ser història castellana. Això implica canviar noms, castellanitzant-los, destruir referències catalanes, destruir manuscrits originals (o amagar-los ben amagats), canviar ubicacions de ciutats (de Barcelona, Tarragona o València a Sevilla, Toledo, Valladolid, del Ter o Túria al Tormes: on sigui menys a Catalunya), etc.

És només una teoria. Una hipòtesi. Fantasiosa, si voleu. Però si té només una mica de versemblança, ens ha de fer obrir els ulls i llegir les incongruències dels llibres d'història amb precaució. Aquí és on alguns professionals com els filòlegs tenen un paper rellevant.

Algunes "descobertes" que es van fent que són "fets incompresnibles o informació atípica" respecte de la història oficial, encaixen com un guant amb aquesta teoria fantasiosa. Les quatre barres en pedra del sepulcre de la dona de Ferran Cortés, a Sevilla, el mapamundi de Domingos Teixeira de 1573 (cal ser estranger al cub perquè un mapamundi com aquest s'hagi salvat del foc purificador de la Inquisició: un portuguès que va dibuixar un mapa editat a Flandes i conservat a la Biblioteca Nacional de França, a París) amb tots els territoris descoberts a Amèrica amb pals de la senyera (menys les terres de Portugal, és clar), l'anell de casats al dit anular esquerre (com a Catalunya) a tota Amèrica mentre que a Castella va al dit anular dret, etc.

Mapamundi de Domingos Teixeira (1573) mostrant les noves terres d'Amèrica.

Hi ha molta literatura sobre aquestes incongruències i informació "atípica" des d'Ulloa (1927), Bilbeny (2011), fins al recent Mayolas (2022). Quan es comenta que la Reconquesta de Granada va ser de l'exercit de la confederació catalano-aragonesa, que el Gran Capità era català, que el Cid Campeador era valencià (Mandado, 2016), que Colom era català (Ulloa 1927, Bilbeny 2011), que Servent va escriure el Quixot en català, que el català era la llengua universal a l'Europa del segle XIV (Capdevila, 2022), etc., la reacció habitual és o insultar o fer-la més grossa dient: "Si, hombre! Y hasta Jesucristo era catalán!". Aquí el Manel Capdevila precisa: Jesucrist no, però els guàrdies romans que el van matar sí, ja que eren de Tàrraco (naturalment fa dos mil·lennis no existia ni Catalunya, ni Espanya ni Itàlia, només l'imperi romà).

No cal recordar la impunitat dels Estats (respectada pels altres Estats, perquè "a tot arreu couen faves") que fins i tot avui en dia fan "desaparèixer" dissidents, crítics o persones considerades "traïdores" a l'Estat. O el recent cas de l'espionatge amb el software israelià Pegasus. Si encara avui en dia, amb tota la informació disponible, càmeres, periodistes, ciutadans informats i tecnologia, drets humans, si encara avui passen aquestes coses sota la impunitat i justificació de ser "assumptes d'Estat", ¿què no passaria fa cinc segles amb molt més hermetisme, secretisme, manca de vestigis i de drets? I on els documents eren copiats manualment als monestirs per monjos que obeïen a (i es finançaven per) la Casa Reial.

El tinent Columbo

Recordem el tinent Columbo, la sèrie de televisió nordamericana dels anys 1970's protagonitzada per Peter Falk. En tots els països es va emetre com a tinent Columbo, menys a Espanya que el cognom es va traduir per Colombo.

El tinent Columbo és un detectiu d'homicidis de la policia de Los Angeles amb aparença de despistat. Anava malgirbat amb una gavardina vella i rebregada, fumant cigars, conduint un cotxe vell i fent referències a la seva dona, que mai no va aparèixer a la sèrie. No porta mai pistola ni fa servir violència física (contràriament a altres detectius "durs" coetanis com Kojak).

Peter Falk, protagonista de la sèrie de TV dels anys 1970's Tinent Columbo.

A banda de la Viquipèdia (Columbo, 2022) d'on s'extrau el paràgraf posterior, hi ha un excel·lent article de Rodríguez (2019) que fa una "oda al tinent Columbo".

«L'assassí, normalment de l'alta societat, prepara un crim en teoria perfecte, [...]El tinent Columbo descobrirà el criminal gràcies a un detall menor. Una vegada Columbo ha decidit qui és el culpable, no el deixarà de petja ni un segon, fent-se passar per una persona despistada per enganyar el sospitós. Una altra curiositat és que a l'escena del crim no hi ha mai sang.. El seu cigar sempre està a menys de la meitat. El porta apagat i l'encén sempre després de parlar amb l'assassí. Els assassins sempre són molt educats i correctes, i no oposen mai resistència quan els detenen. Els assassins s'inculpen en reconèixer que no tenen coartada».

El tinent Columbo anava fent-se el ximple fins que trobava el veritable assassí. Quan hi ha un crim pràcticament "perfecte", amb tots els caps ben lligats, hi ha dues possibilitats: una, empassar-se la mentida com un babau i "donar carpeta" arxivant l'expedient, o, si se sospita que alguna cosa "no quadra", anar investigant detalls, acumulant evidències, fins que les "versions oficials" no són sostenibles i els implicats, en no tenir coartada, s'autoacusen. Malauradament, en parlar de "crims d'història" del passat, no trobarem mai que els perpetradors dels crims confessin les seves accions.

El mateix Peter Falk descrivia els seus episodis i personatge que encarnava magistralment (d'aquestes caracteritzacions que l'actor difícilment podia fer altres papers perquè sempre se'l recordava com "el tinent Columbo"): "Ser investigat per Columbo és com ser picotejat fins a la mort per un ànec". La gota malaia.

L'actitud humil i laboriosa, aparentment despistada, de formigueta o rata de biblioteca, tirant moltes perdigonades sense matar aparentment cap pardal (inicialment), coincideix amb la de molts membres proactius de l'Institut de Nova Història com en Manel, enPep, l'Albert, en Francesc, en Leandre, els Lluïsos i molts més... Però crec que representaríem a tots ells plegats si afirmem que el nostre tinent Columbo és en Jordi Bilbeny (a més, el cognom del tinent televisiu és molt escaient).

Aquest procediment detectivesc del tinent Columbo és pseudo-investigació? És cherry-picking? Què és? Que sigui el que sigui: defugim de qualificatius que només volen menystenir tot un esforç ingent de recuperació de la història usurpada de Catalunya. És, ni més ni menys, l'únic procediment aplicable per desemmascarar grans mentides. No hi ha "crims perfectes". S'acumulen pistes de coses que "no quadren". Algunes poden ser intuïcions difícils de ser considerades com proves, però d'altres són proves evidents que obliguen a reconsiderar la "coartada planificada" i descobreixen l'engany.

Cherry-picking

El "cherry-picking" tan injuriat és el que fan els detectius bons quan volen descobrir un cas amb coses que "no quadren" a partir de pistes. Ja he dit que algunes pistes poden ser subjectives o intuïcions (per exemple, una reacció massa freda quan es comunica a algú que la seva parella ha estat trobada morta); però d'altres són objectives i científiques (per exemple, trobar les empremtes a l'arma homicida o vestigis de pell del botxí a les ungles de la víctima quan la "coartada" deia que no van estar junts).

Carles Porta amb el seu programa Crims, a partir d'incongruències de la versió "oficial" de la Guàrdia Civil, ha aconseguit revisar el cas de "la noia de Portbou", l'austríaca Evi Anna Rauter que va ser assassinada i penjada d'un arbre a Portbou el 1990, però la "història oficial" diu que va ser un suïcidi. El deslllorigador d'aquest cas va ser un expert, el metge forense, que mai havia vist les fotos de com van trobar la noia penjada d'un arbre. Per ell, aquella postura és impossible que fos un suïcidi, sinó que la noia havia estat penjada de l'arbre... Què volem ser en aquest cas: la Guàrdia Civil o en Carles Porta? A en Carles Porta no li diem pseudoinvestigador? No és interessant "posar llum a la foscor" amb el procediment que sigui?

El mal dit "cherry-picking" (com aquell que agafa cireretes de forma selectiva, però només les més madures i vermelles) pren el mot d'investigar pistes incongruents i és l'únic procediment per treure llum d'una documentació plena d'incongruències (per no dir falsedats).

Això no vol dir que les noves teories que es formulen siguin la "nova història veritable". No totes les troballes de l'INH tenen igual consistència. Només passa a ser "veritat" quan es fan troballes com l'edició del 1497 en català de Tirant Lo Blanc, que fins que es va trobar aquest incunable la traducció al castellà que era la vigent i, fins fa poc, l'"oficial", es vanagloriava de "Tirante el Blanco, un gran exponente de la literatura castellana".

Jo, per exemple, després d'escoltar en Miquel Izquierdo, el març de 2022, no vaig trobar prou "provat" que la identitat de Miquel Servent i William Shakespeare pogués ser la mateixa, malgrat les casualitats, coincidències i codis maçons que s'han pogut trobar.

De "cherry-picking" seleccionant només les cireres madures, res. A les dures i a les madures. Les noves teories han de contrastar-se i han d'explicar també la història fefaent no alterada.

Post-veritat

La "post-veritat" aquí és un eufemisme de falsedat, mentides i usurpació de la història i intent de genocidi cultural (Botinas, 2016).

Seguim amb la nostra teoria descabellada. La Inquisició castellana cada cop porta les regnes més curtes i, un cop es decideix donar el cop de mà i girar la truita, cal anar per totes. La Inquisició ha de censurar i donar el "nihil obstat" a tots els manuscrits. Llavors no hi havia fotocòpies, ni "pdf", ni correu certificat. O escrivies en castellà amb el risc d'apropiar-se del manuscrit (verdad, Lope?) o, si era en català, no el retornaven i el traduïen (verdad, Lope?). No entro en les possibles represàlies contra l'autor (possibles? Segures!).

Lope de Vega va escriure milers d'obres([1]), una productivitat impossible ("y más de ciento en horas veinticuatro... pasaron de las musas al teatro"), sobretot perquè dedicava molt de temps a altres temes (va tenir deu dones "oficials", quatre sent "capellà ordenat"). Era censor de la Santa Inquisició. La nostra teoria inversemblant d'apropiació i/o traducció de manuscrits en català pot explicar aquesta productivitat impossible per a la història oficial (i que cap historiador ni literat ha qüestionat). Però, de nou, no és aquest el moment de parlar de les troballes o post-veritats, sinó del procediment científic aplicat a la història.

La prova del nou

La prova del nou és un mètode per verificar que els càlculs fets a mà de sumes, restes, multiplicacions i divisions d'enters són correctes([2]). No importa el tema matemàtic: aquí interpretem "prova del nou" com un recurs literari equivalent a dir que és una condició necessària (però no suficient) que les operacions aritmètiques estiguin be. Si no passen la "prova del nou", SEGUR que estan malament.

Només tindrem proves quan es trobin els manuscrits originals d'En Colom, del Quixot, etc. Com va passar amb l'edició en català de Tirant El Blanc. Mentre no sigui així, tot plegat seran conjectures, però conjectures coherents que concorden amb les pistes trobades i els fets inqüestionables (com l'esmentat de l'eclipsi total de sol de 1478), molt millors que la "història oficial" que ens ha arribat i que els historiadors mai no han qüestionat, malgrat ser incapaços d'explicar incongruències.... Incongruències que potser mai no han detectat o no s'han plantejat: les corts itinerants des dels Reis Catòlics, les catalanades del Quixot i la impossibilitat d'aquesta erudició amb un origen humil, la desaparició del manuscrit original del Quixot i del quadern de bitàcola d'En Colom, etc.

Algunes dades o preguntes que no passen la “prova del 9” en la història oficial:

Desaparició dels originals de tots els documents clau susceptibles d’estar escrits en català: Capitulacions de la Santa Fe, quadern de bitàcola d’En Colom, manuscrit del Quixot, etc.
Sepulcre de la dona de Ferran Cortés a Sevilla amb les quatre barres catalanes en pedra.
On és la casa d’En Colom a Sevilla? (A Barcelona sí que sabem on és, al carrer Mirallers, cantonada amb el carrer Rosic, a la Ribera).
On són les restes d’En Colom al Convent de Sant Francesc de Valladolid?
On és la casa de Santa Teresa a Àvila?
Com poden explicar-se els detalls geogràfics de la segona part del Quixot? Cal viure a Barcelona (i també sabem on vivia En Servent, al Passeig d’En Colom 2), i no només tenint en compte una “visita” esporàdica.
Com és possible que la Universitat de Barcelona fos del 1450 quan les primeres universitat a Espanya són del 1214 (Palència) i 1219 (Salamanca)? I més tenint en compte el desenvolupament català al mediterrani dels segles XIII i XIV? (Cal saber de navegació, construcció de vaixells, cosmologia, elements de guerra i defensa, construcció de ciutats i infraestructures, etc.). El Convent de Santa Caterina funcionava com un Estudi General el 1219, però oficialment no compta com universitat.
On són els manuscrits originals de Miguel de Cervantes Saavedra? Conserven la seva casa-museu a Madrid amb el seu llit, el seu escriptori, la seva ploma, els seus coberts.... i no s’ha conservat el manuscrit original del Quixot?

El cas del Quixot és flagrant. La mateixa Junta de Castilla - La Mancha (2005) diu que Cervantes “entre el 22 y 23 de abril de 1616, murió en su casa de Madrid. A día de hoy no se sabe dónde se encuentra su tumba”.

Com? Sabem els autors de totes les grans obres de la Humanitat, des dels grecs…. Guardem utensilis funcionals i mobles a la Casa Museu de Cervantes i no hem guardat el manuscrit original de l’obra més important de la llengua castellana? I no sabem on es troba enterrat el seu autor? (Altres fonts apunten que les restes de Cervantes reposen al Convent de les Trinitàries Descalces de San Ildefons a Madrid, al carrer Lope de Vega, 18).

La meva “prova del 9” diu aquí que això és impossible per inversemblant: només pot ser possible si es pretén amagar alguna cosa, com que els manuscrits fossin escrits en català i s’ha “esborrat” l’autor original, el valencià Joan Miquel Servent (que vivia a Barcelona al Passeig d’En Colom, 2: només vivint i coneixent Barcelona són possibles els detalls amb noms de carrers que contenen la segona part del Quixot; en canvi, els paisatges manxecs de la primera part són genèrics i conceptuals).

Però la veritable “prova del 9” de tot plegat és que només es troba una explicació coherent a totes aquestes incongruències: voler tallar el cordill umbilical català. Qualsevol altre origen d’En Colom ([3]), si algú digués que el Cid Campeador no era de Burgos sinó astur, o qualsevol altre origen de qualsevol altra icona històric.... res no causaria esquinçar-se les vestidures: només si l’origen està relacionat amb Barcelona o Catalunya.

Keep calm and... pren-te una til·la

Luis María Ansón (2022) que hauria de demostrar ser un periodista rigorós, àvid de les comprovacions i contrastacions de les fonts, paladí del periodisme d’investigació, ens decep quan recentment menysté els descobriments i hipòtesis de l'INH:

«Delirio secesionista de algunos personajes cutres… extremos que provocan la carcajada… perversa Castilla… camelancia castellano-aragonesa para desdeñar y enmascarar las hazañas… sabias enseñanzas… según sus sabias investigaciones… los responsables del Instituto no admiten que pueda haber grandes genios que escapen a la ejecutoria catalana… caer en el ridículo de tórpidos secesionistas… A Cataluña no le hace falta adornarse con plumas ajenas… Algunos de sus exégetas dan pena, provocan carcajadas y encienden los fuegos del más espantoso ridículo».

No totes les recerques de l'INH estan igual de ben documentades, certament. De vegades, hom pot estirar més el braç que la màniga. De vegades el desig obnubila el raonament. O es pot "forçar" trobar coincidències rebuscant molt.

Ja he dit que jo no considero "provat" que la identitat de Miquel Servent i William Shakespeare pogués ser la mateixa (Izquierdo, 2016, llibre "Shakespeare és Cervantes. Joan Miquel Servent, l'escriptor emmascarat"). Aquí aplico la meva "regla del 9": de la mateixa manera que per mi és obvi que el Quixot no el pot escriure qui va ser un humil malgrat que inquiet noi d'Alcalà d'Henares (per cert, la seva partida de naixement va ser alterada afegint el nom "Miguel" al marge i tenia el cognom CArvantes, amb "A") sense gran educació ([4]), tampoc no és versemblant per mi que les millors obres en idioma anglès, una llengua diferent de la pròpia, hagin pogut ser escrites per una persona que fins a l'edat adulta hagi estat educat en altres llengües com català (o valencià) i castellà. Aquí combrego amb Luis María Ansón (2022) quan dubta: "Así cuando afirman que Joan Miquel Servent (Cervantes) huyó de España y en Inglaterra publicó sus obras bajo el seudónimo de Shakespeare".

Luis María Ansónriu, però amb un riure estentori sobreactuat, amb suor freda: no li queda altra arma que insultar i menystenir, perquè no troba arguments davant les evidències trobades...Li hem d'agrair la difusió, encara que sigui amb un intent de ridiculització. Li recordarem un passatge erròniament atribuït al Quixot (sembla ser que ve d'un poema de Goethe, però no trenquem la "tradició", ja portem massa alteracions de les creences populars): "Ladran, Sancho, señal que cabalgamos".

Certament, pot resultar xocant pensar que "la lengua de Cervantes" (altrament dita "habla en cristiano!" en època franquista, expressió que sovint acompanyava a un mastegot) no fou el castellà (això sí, és una ingent i fantàstica tasca de traducció al castellà feta per moltes mans, com el mateix Servent reconeix en el pròleg: "Yo, que, aunque parezco padre, soy padrastro de don Quijot").

O que en un futur, el 12 octubre sigui el "Dia de la Descoberta Catalana d'Amèrica" i potser veurem un paracaigudista baixant una estelada (ja veig més difícil que a les desfilades de Nova York pel Columbus Day, ara amb banderes d'Estats Units i d'Itàlia, es canviï la bandera italiana per una estelada).

Davant les evidències trobades només se m'acudeix recomanar paciència, asseure's en una bona cadira, respirar fondo, i prendre's una tassa de til·la. Una bona tassa de til·la, ben gran. I somiar que algun dia es reconeixerà que la història ha estat alterada i s'estudiarà a les escoles la versió més versemblant que incorpora les evidències trobades i constitueix un discurs coherent, sòlid i rigorós. Aquest reconeixement seria una expressió de noblesa i intel·ligència que no tindria per què alterar res del present: un Quod Caesaris Caesari.

Francesc Robusté

Doctor enginyer de Camins, Canals i Ports, Philosophical Doctor, Master of Engineering en Transport, Master of Science en Investigació Operativa per la Universitat de Califòrnia a Berkeley i Catedràtic de Transport de la Universitat Politècnica de Catalunya.

12 d'octubre de 2022

Referències:

Ansón, L.M. (2022): Leonardo, Cervantes, El Cid, Colón, Erasmo y Hernán Cortés eran catalanes. Publicat el 3 d'octubre de 2022. https://www.elespanol.com/el-cultural/opinion/primera_palabra_luis_maria_anson/20221003/leonardo-cervantes-cid-colon-erasmo-hernan-cortes/706559341_13.html.

Bilbeny, J. (2011): Petit manual de la descoberta catalana d'Amèrica. Llibres de l'Índex, Barcelona.

Botinas, Ll. (2016): El genocidi català – Cinquè Dossier. La Gota Catalana. Plural XXI. https://www.youtube.com/watch?v=UXtKEoSmmj8.

Capdevila, M. (2022): El català era la llengua universal a l'Europa del segle XIV. https://www.artneutre.net/2022/05/El-catala-era-la-llengua-universal-a-lEuropa-del-segle-XIV-Conferencia-de-Manel-Capdevila.html

Columbo (2022): https://ca.wikipedia.org/wiki/Columbo (contingut del 12 d'octubre de 2022).

Daganzo, C.F. (1995): Requiem for second-order fluid approximations of traffic flow. Transportation Research Part B: Methodological, 29:4, 277-286. Elsevier.

Giralt, S. (2022): Què és la pseudohistòria. Post penjat el 3 d'octubre de 2022 al grup de facebook "La Corona d'Aragó". https://www.facebook.com/groups/952216585184034/permalink/1453667741705580/.

Ibànyez, D. (2017): La mort de Carles I a la Murtra. Llibres de l'Índex.

Inquisició (2022): https://ca.wikipedia.org/wiki/Inquisició (contingut del 12 d'octubre de 2022).

Izquierdo, M. (2016): Shakespeare és Cervantes. Joan Miquel Servent, l'escriptor emmascarat.http://llibresindex.blogspot.com/.

Junta de Castilla La Mancha (2005): Biografía de Miguel de Cervantes. https://www.educa.jcyl.es/educacyl/cm/gallery/Recursos%20Infinity/tematicas/webquijote/dialibro4_cervantes.html.

Mandado, Ll.M. (2016): El Cid de València era català. Biblioteca Oculta.

Mayans, C. (2022): Encuentran la primera prueba del regreso de Cristóbal Colón tras su primer viaje a América. https://historia.nationalgeographic.com.es/a/encuentran-primera-prueba-regreso-cristobal-colon-tras-su-primer-viaje-a-america_14426?s=04&fbclid=IwAR0Zr63cPcyKe_xwJq6GgUftt0LQb9NEQlcdLtDUWpkIkRtcrPeOA0hYM2o

Mayolas, P. (2022): Doctors contra l'Institut de Nova Història. Llibres de l'Índex, Barcelona.

Mètode científic (2022): https://ca.wikipedia.org/wiki/M%C3%A8tode_cient%C3%ADfic. (contingut del 12 d'octubre de 2022).

Rodríguez, E.J. (2019): Oda al tenienteColumbo. https://www.jotdown.es/2019/09/oda-al-teniente-columbo/.

Ruiz, M. (2006:) La tumba de Colón. Ediciones B.

Sendra, A. (2007): Eclipsi de sol de 1482 (17 de maig) i la ciutat de la Celestina. https://www.histo.cat/destacats/Eclipse-de-sol-de-1482.

Ulloa, L. (1927) Cristòfor Colom va ser català. Segona edició. Traducció i biografia de l'autor per Domènec de Bellmunt. Digitalització de Manel Capdevila. Correcció al català normatiu de Martí Vergés Trias – 2006. Llibreria Catalònia.

[1]3.000 sonets, tres novel·les, quatre novel·les curtes, nou epopeies, tres poemes didàctics i diversos centenars de comèdies (1.800 segons Juan Pérez de Montalbán).

[2]Consisteix en calcular el residu de dividir el nombre entre nou: (100a + 10b + c) en mòdul 9 = a+b+c, ja que el residu de dividir una potència de 10 entre 9 és 1. A cada nombre se li assigna el seu representant congruent mòdul 9, i les propietats de l'aritmètica modular garanteixen que el representant del resultat és el resultat dels representants.

[3]Analitzen l'ADN de les minses restes que queden a la catedral de Sevilla i mai troben un origen "concloent". Sembla ser que Colom va estar enterrat al Monestir de Sant Francesc de Barcelona (no el de Valladolid; on avui en dia està el Govern Militar prop del Monument a Colom), després va ser traslladat a la Catedral de Barcelona i en el segle XIX van enviar les seves despulles a Amèrica per apaivagar els desitjos d'independència dels països actuals. Segons Miguel Ruiz (2006), les despulles de Colom es troben a la catedral de Santo Domingo a la República Dominicana.

[4]Junta de Castilla la Mancha (2005): "…la familia de Cervantes era muy humilde, pero él tenía mucha vida y experiencia de las calles y posadas. No dejaba de leer los recortes que caían al suelo.... o sea que era muy inquieto y tenía muchas ganas de aprender cosas."